

נחלתנו

ידיעון שבועי של מכון "נחלת צבי"

גליון תרל"ז - פר' קרח - תשפ"ו

**לקראת יומא דהילולא קדישא
של הגאון הקדוש המקובל האלקי**

**כקש"ת מרן רבנו רבי נחמן מהורודענקא זצוקללה"ה
בן הרבני התורני רבי יצחק מזאלקווא זצ"ל,**

**תלמידו, מחותנו ונאמן ביתו של
מרן התנא האלקי רבנו רבי ישראל בעש"ט ממעז'בוז זי"ע
נלב"ע ביום ב' בתמוז תקכ"ה
ומנו"כ בביה"ח העתיק בעיה"ק טבריא ת"ו**

מטריסק (ב' תמוז) וזל"ק: ובפרט היום שהוא ב' תמוז, ומרמז על זה ב' פעמים תמוז בגימטריה כמנין השם הק' שקוצי"ת (ש'ועתנו ק'בל ושמע צ'עקתנו י'ודע ת'עלומות), שהיום ישמע ד' את שועתינו ויקבל את תפלתנו וכו' ע"ש.

*

הזאת לא הייתי יכול להפטר ממחשבות זרות עד שהוכרחתי לחכמת הבעש"ט.

הצטרפותו לתלמידי הבעש"ט היתה כפי הנראה אחרי שחזר מארץ ישראל לחו"ל מנסיעתו הראשונה בשנות ת"ק - תק"ב (סיפר הרה"ק רבי מיכל מזלאטשוב זי"ע שכל נסיעתו של הרה"ק רבי אלעזר מאמשטרדם זי"ע לארץ הקודש בשנת תק"ב, היתה כדי להפגש עם רבנו הק' רבי נחמן זי"ע, כי אמר הרה"ק רבי אלעזר זי"ע "כשנהיה אנחנו שנינו בארה"ק נביא את הגואל", אבל בעוה"ר לא נפגשו יחד כידוע הסיפור באריכות). אף שיש להניח שהכיר את הבעש"ט הק' וידע את שיטתו עוד לפני נסיעתו לארה"ק, אבל עדיין לא החליט אם להרכין ראשו כלפיו, ולקבל על עצמו את דרכו ושיטתו הק'.

את רקע היסוסיו אם להדבק להבעש"ט ושיטתו, נבין מדברי הגה"ק מפולנאה זי"ע בספרו "תולדות יעקב יוסף" פר' חיי שרה (עה"פ ותמת שרה) וזל"ק: ...שמעתי מהרבני הוותיק מוה"ר נ מהארידענקא, שחלם לו בארץ ישראל, כי יש רופאים המרפאים ע"י משקה מר, ויותר טוב הרופא ע"י משקה מתוק,

הרה"ק רבי פינחס מקאריץ זי"ע החזיק את הרה"ק רבי נחמן מהורודענקא זי"ע לגדול מאד, והיה מרבה לספר בשבחיו, ואמר עליו מאי דאיתא במדרש "כל המספר בשבחן של צדיקים, כעוסק במעשה מרכבה" (אמרי פינחס).

*

מרן רבינו הק' רבי נחמן מהורודענקא זי"ע, זכה לעמוד ע"י עריסת החסידות בעת תחילת התייחדותו וזריחת אורה ע"י מרן הבעש"ט הק' זי"ע, אשר רבים וטובים, - אשר בתחילת דרכה עדיין התייחסו אליה בחשדנות ואי בהירות, הוא ה' מהראשונים שבמלכות שהתגייסו ועמדו לימין צדקו של רבו מרן הבעש"ט הק' זי"ע בהפצת תורת החסידות ומשנתה, ועשה ופעל גדולות ונצורות רבות ונשגבות להתפשטות רעיון החסידות בעולם.

רבנו הק' רבי נחמן זי"ע לפני התקרבותו למרן הבעש"ט הק', התנהג בדרך של סיגופים ועינויים והשקיע הרבה עמל וזיע לעבוד את ה' עבודת תמה בלי מחשבות זרות אך ורק בלתי לה' לבדו. רבנו הק' רבי נחמן זי"ע סיפר על עצמו, כשהייתי חסיד גדול טבלתי בכל יום במקוה קר שכמעט אי אפשר לשום אדם בדור הזה לסבול קרירות כזאת. כשחזרתי לביתי הייתי ממש קפוא עד כדי כך, שאף על פי שמצאתי תנור חם שכמעט בערו הכתלים ממנו, לא הרגשתי את החמימות לערך שעה. ועם כל העבודה איתא בס' "מאמר מרדכי" מה"ק מקאזמיר להילולת אביו

והנמשל ע"י סיגופים וכו', ובהוספות "שמעתי ממורי" שבסוף ספרו הק' הנ"ל, ביאר ביתר שאת, וז"ל: וסיפר מה שחלם לו כשהוא בארץ ישראל, והיה נבון אם לצאת לחו"ל מחמת טעמים הכמוסים לו, עד שראה בחלום שאחד סיפר לו שיש כמה רופאים הנותנים רפואה ע"י משקה מר, אך זה הרופא יותר טוב שנותן רפואה ע"י משקה מתוק מדבש וכו'. ע"ש. וכנראה ש"הטעמים הכמוסים" שמחמתם היה נבון אם לצאת לחו"ל אם לאו, היו גם התלבטויותיו בעניין התקרבותו למרן הבעש"ט הק' זי"ע, לדרכו ושיטתו.

בקרב קדושים תתהלל

שלשה אריות מדור הראשון מגדולי תלמידי מרן הבעש"ט הק' זכו במסגרת 'חברים מקשיבים' לשמוע ולקבל תורה והדרכה בענייני עבודת השי"ת, מרבינו הק' רבי נחמן מהורודענקא זי"ע ה"ה:

[א] הגה"ק רבי יעקב יוסף הכהן הגדול מפולנאה בעל תולדות יעקב יוסף זי"ע =

שבספריו הק' (תולדות יעקב יוסף, בן פורת יוסף, צפנת פענח וכתונת פסים) מזכירו למעלה מארבעים פעם, בדרך כלל בתוספת התואר "הרבני הותיק" או "החסיד המפורסם" ומטייל ומפרש את דבריו הקדושים באריכות. [לדוגמא נציין מקומות אחדים: (א) בתולדות פר' חיי שרה כתב וז"ל: לפי מה שקבלתי מרבותי וחברי איך יתנהג במדת רחמים עם כל אדם וכו', ע"ש. "רבותי" הכוונה על רבו הבעש"ט הק', ו"חברי" הוא רבינו הק' רבי נחמן זי"ע, כמבואר שם בפנים, (ב) עוד מובא ב'תולדות' שם (פר' חיי) בשם הרה"ק רבי נחמן זי"ע בענין ציור השם הק' לפני עיניו, וכתב שם ע"ז "ומסתמא כך קיבל מרבותיו". עכ"ל. (ג) בקונטרס "שמעתי ממורי" שבסוף ספר ה'תולדות', מביא ביאור של הבעש"ט על מאמרם (שבת קכז, א) "גדולה הכנסת אורחים מקבלת פני השכינה", וממשיך וכתב "שמעתי מהרבני הותיק מוהר"נ פי' על דברי הנ"ל וכו'. ע"ש (ד) עוד מביא שם, מה שחלם הרה"ק רבי נחמן זי"ע כשהיה בא"י, כי יש רופאים הנותנים רפואה משקה מר, אך זה הרופא יותר טוב הנותן רפואה ע"י משקה מתוק מדבש וכו', ומפרש 'התולדות' שהכוונה היא לא להשתמש בדרך סיגופים ותעניות וכו'. ע"ש בקונטרס הנ"ל, ובפר' חיי שרה באריכות.

[ב] הגה"ק רבי משה חיים אפרים מסדלקוב בעל דגל מחנה אפרים זי"ע, נכדו החביב של מרן הבעש"ט הק' זי"ע = כט"ו פעמים מוזכר בספרו הנ"ל

בתואר "מחותני הרב הוותיק המנוח מוהר"נ מהורודענקא". לדוגמא נציין: (א) מה שכתב בפר' תולדות עה"פ (בראשית כה, ל) ויאמר עשו וגו' הלעיטני נא, ומסיים: רוב דברי אלו קבלתי על פי הקדמה ששמעתי מן המנוח מוהר"ר נחמן הורודענקר זללה"ה, (ב) בפר' לך עה"פ (שם טז, ב) בא נא אל שפחתי וגו' מביא מאמר מפו' מרבינו הק' רבי נחמן זי"ע, וממשיך וכותב: וז"ל: "ואני אבוא אחריו למלאות דבריו ולהוסיף על דבריו הקדושים במקרא קודש שאחריו וכו'... ויש להבין ולהסביר דבריו הקדושים שאמר וכו'", ומטייל שם באריכות והרחבה ומפרש בטוב טעם ודעת את דברי רבינו הק' רבי נחמן זי"ע. (ג) בפר' במדבר עה"פ ולא יבוא לראות כבלע את הקודש וגו' שכתב וז"ל: וכמו שארע שבא אחד אל הרב המפו' מורני הרב נחמן זללה"ה וכו', ובזה מפרש הפק' הנ"ל. (ד) בקונ' החלומות שבסוף ספר דגל מחנה אפרים, כתב וז"ל: ראיתי בחלומי שישבתי אני עם מחותני המנוח מורנו הרב נחמן, בשבת בשלש סעודות באדרא אחת, ואמר לי דברי תורה ושכחתי, וזאת אני זוכר, כי זה היה הקדמה ותחילת דבריו, כי האדם כשהוא צדיק הוא מקורב את התורה, והתורה בו והוא בה, והראיה מפס' פן תקדש המלאה וגו', עכ"ל.ק.

[ג] הרה"ק רבי מנחם מענדיל מפרעמישלאן זי"ע = כתב בשבחי הבעש"ט וז"ל: ונלוה אליו (הכוונה לרבינו הק' רבי נחמן) רבי מענדיל מפרעמישלאן, וקבל ממנו, ותמה מאוד על חכמת הבעש"ט וכו' עכ"ל, וביאור מושג "חכמת הבעש"ט" הוא כנראה על דרכי העבודה לתפלה זכה וברורה, שזאת קיבל הרה"ק רבי מענדיל מהרה"ק רבי נחמן ותמה מאד על זה. וגם בעל התולדות נתפעל מתפלתו של הרה"ק רבי מענדיל, עיין כ"ז בספרי הנ"ל. הרה"ק רבי מענדיל זי"ע היה קשור מאוד לרבינו הק' רבי נחמן זי"ע יחד עלו לארץ הקודש, וגם בשעת פטירתו של רבינו הק' רבי נחמן זי"ע, נכח הרה"ק רבי מענדיל זי"ע, כמובא ב'שבחי בעש"ט', ויש שמיחסים את הרה"ק רבי מענדיל אף כתלמיד חבר לרבינו הק' רבי נחמן זי"ע.

כמו"כ יש לציין, כי סיפורים אחדים על רבינו הק' רבי נחמן שידוע לנו הוא מזה שחבריו - תלמידי הבעש"ט הק' בעצמם סיפרו זאת, כגון: (א) הסיפור ש'התולדות' נסע יחד עם רבי נחמן לשבות בצל רבם מרן הבעש"ט וכו', שמע בעל שבחי בעש"ט מבעל התולדות בעצמו. (ב) הסיפור שהבעש"ט הק' עם תלמידו רבי נחמן נסעו יחד בדרך, והגיע זמן תפילת מנחה וכו' סיפר הרה"ק רבי גדליה מליניץ זי"ע בעל

ועיין בספה"ק 'מאור עינים' פר' ואתחנן שמעתיק דברי מוהר"ן הנ"ל ומפרש באריכות את דבריו הק'. גם בספר 'שיחות הר"ן' (אות ד') מביא את המאמר הנ"ל קצת באופן אחר ע"ש.

ובספר 'מאור ושמש פר' וישלח (ד"ה עוד בפסוק הנ"ל עם לבן גרתי וגו') (שמביא את דברי מאור עינים הנ"ל ומפרש דבריו הק') כל זה עיין באריכות בספרי 'תורת החסידים הראשונים' – מילי דאבות שער הבטחון מאמר א' עמ' לז-מב) ע"ש ויונעם לך.

מצאתי בספר 'פרדס המלך' מהרה"ק רבי פינחס'ל סאסיש זי"ע תלמיד מובהק של הרה"ק בעל צמח ד' לצבי זי"ע, (רמזי פר' בהעלותך מאמר ראשון) שכתב זל"ק: ראיתי בשם הצדיק רבי נחמן האראדענקיר ז"ל שהעושר והכבוד של מיימינים אינו נראה לעין בכתב, כי אם בהעלם, כי הקל וחומר הוא למעלה מן הכתב ומן האותיות, והם העולמות שנבראו מאותיות התורה הק' (זח"א רד.), והשפעתם אינה באה דרך צימצום העולמות ששם השראת הדינים ויש מקטרגים, רק למעלה מהעולמות ששם רחמים פשוטים שאין שם דינים וקטרוגים ושום צמצום כלל, כי הוא ממקום שאין העין שולטת שם (זח"א נט.), ואין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין (תענית ח). ודפח"ח.

ויש לומר שזה פירוש הפסוק (שה"ש ד, טז) עורי צפון ובואי תימן, ר"ל שתתעורר ההשפעה הבאה מצפון היינו מצד שמאל, ותבוא לבחינת תימן הוא ימין צד דרום, כי למיימינים בתורה הקדושה והטהורה ההשפעה היא מצד ק"ו, שהוא למעלה מהעולמות ששם רחמים פשוטים, לאפוקי מצד שמאל ההשפעה היא דרך צמצום העולמות, ושם יש דינים וקטרוגים. לכן יבקש שתבוא צפון לבחינת תימן, ונכון היטב. עכ"ל פרדס המלך.

תשואות חן, לבעל שבחי בעש"ט. (ג) הסיפור שהרה"ק רבי אלעזר מאמשטרדאם זי"ע נסע לארץ הקודש כדי להפגש עם הרה"ק רבי נחמן זי"ע, כי אמר: "כשנהיה אנחנו שנינו בארה"ק, נביא את הגואל", שמע בעל שבחי בעש"ט מהרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע (ד) הרה"ק רבי פינחס מקאריץ זי"ע סיפר כי הרה"ק רבי נחמן זי"ע נפגש עם הרה"ק רבי גרשון מקיטוב זי"ע בארץ ישראל, וישבו בליל שב"ק יחד וכו', ועוד סיפר: שלפני שנכנסה האומה הידועה (רוסיה) למדינת פולין, הרגיש הרה"ק רבי פינחס זי"ע שאין במדינה אדם שיש לו כוח למנוע צרה זאת רק רבינו הק' רבי נחמן זי"ע, ובלשון אשכנז "איך האב נישט גיפילט אזויינע פלייצעס וכו'". וכן הוה כל זמן שרבי נחמן היה במדינה זו, לא נכנסה האומה, אע"פ ששלחו כמ"פ חיילים, וביום שעבר רבי נחמן את הדניעסטער נכנסו הם לפולין. (אמרי פינחס).

מאמרותיו

[א]

איתא בספה"ק 'תולדות יעקב יוסף' מהגה"ק מפולנאה זי"ע (פר' שלח) וזל"ק: בשם מוהר"ר נחמן מהרדינקא, בש"ס (שבת סג, א) אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד (משלי ג, טז), והעניין כי למיימינים אורך ימים מפורש אבל עושר אינו מפורש רק זאת מכל שכן, והבן ודפח"ח. [ועיין עוד שם בפר' חקת (דף רכז, ב) שכתב שם וזל"ק: מה שאמרו חז"ל (בבא בתרא כה, ב) הרוצה להחכים ידרים להעשיר יצפין, כי אמרו חז"ל (שבת סג, א) אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד (משלי ג, ז), אטו אורך ימים איכא עושר וכבוד ליכא וכו', אלא אורך ימים וכל שכן עושר וכבוד וכו', ושמעתי בשם הרבני מהר"ן כמו שאינו מפורש עושר וכבוד למיימינים רק דאתי במכל שכן, כך לא נראה עשרם רק שע"כ מתפרנס בטוב, וכל צרכו בכבוד כמו העושר, ואין היתרון כי אם ראות עין בעשרו וכו' ודפח"ח]. עכ"ל.

מי יודע ומי מכיר?

[א]

[א] עה"פ "ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה" (בפרשתנו פי"ז י"ג) פירש"י ד"א למה בקטורת? לפי שהיו מלינין ומרננים אחר הקטורת, לומר סם המות הוא; על ידו מתו נדב ואביהיא וכו', אמר הקב"ה תראו שעוצר מגפה הוא. ע"ש.

צריך לבאר מהו שורש התיבה 'מרננים'. כאן משמע ש'רינון' הוא דיבורים המבטאים רוע, ואלו מקומות שונים 'מרננים' הכוונה משבחים ומבטאים טובת הזולת, לדוגמא בפרק שירה (פ"ד) בשעה שבא הקב"ה אצל הצדיקים בגן עדן, זולפים כל אילני גן עדן בשמים ומרננים ומשבחים. ע"ש.

מי יכול לפרש כללו של דבר ?

[ב] איתא בספר חרדושי חתם סופר, בחדושו למסכת שבת (קלט:) על הגמ' היוצא בטלית שאינה מצוייצת וכו'. כתב וז"ל: שמעתי בשם קדמון אחד ליישב קושיית 'פרשת דרכים', איך קיימו אבותינו התורה והרי גוי ששבת חייב מיתה?, ותי' הגאון ז"ל שלבשו טלית מצוייצת כהלכתה בשבת, שלישאל תכשיט הוא, ולבן נח משאוי הוא. ודפח"ח. ויש להשיב כיון שרצו לקיים את המצוה, הוא תכשיט, אפי' [יהא] דינם כבן נח. וק"ל. עכ"ל **החתם סופר**.

מי יודע לאיזה קדמון כוונתו ?

>יש לציין שבספר 'בית ישראל' עה"ת של מו"ח זקני ממטרסדורף זצ"ל (פר' שלח עמ' עד) מובא תירוץ זה בשם **הגאון רבי משולם מטיסמניץ זצ"ל**.

[נתקבל מהרב ברוך הכהן כ"ץ]

[ב]

בענין הטבילה לע"נ נשמת נפטר, כבר הובאו בעבר מקורות לכך, מהחיד"א ז"ל, וגם ב"לקוטי שושנים" לרה"ק מהר"ש מאוסטרופולי הי"ד וכן בצוואת הגה"ק ממונקאטש ז"ל בעל "מנחת אלעזר" ביקש שכשיטבלו בניו במקווה - יטבלו גם בעד טובת נשמתו טבילה אחת או יותר, ובשו"ת "משנה שכיר" (או"ח סי' כ"ט) כתב שנהג כן. וכן נהג הרה"ק מסאטמר זצ"ל והובא בסו"ס "ואטהר ואתקדש", וכתב שנכון לנהוג כן ביום היארצייט לע"נ הנפטר.

וראיתי שבשו"ת "אבני נזר" הסתפק (יו"ד סי' רסד) אם יש טבילה לחצאין, דהיינו טבילה אחת שיועיל לטהר משתי טומאות יחד, כגון שהיתה עליו טומאת ז' דמת, וגם טומאת ערב דבעל קרי, שיוכל ליכנס בערב במחנה לויה, ונשאר בצ"ע. ואני הסתפקתי אם אפשר לעשות טבילה אחת לע"נ כמה נשמות יחד. אשמח לקבל מקורות על זה. [נתקבל מהרב אביגדור וולפסון]

הידעת?!

[א]

בספה"ק "אמתחת בנימין" מזקני הרה"ק רבי בנימין **מזאלאזיץ זי"ע** (שאי"ה י"ל בקרוב במהדורה חדשה ומפוארת ע"י מכון "שמחת עולם") מובא מאמר זה. או יאמר "ומוצ"א אני מר ממות" (קהלת ז, כו). ולכאורה קשה הא אמרו חז"ל (ב"ר פר' ט, י) "טוב מאד" (ברא' א, לא) - זה [מלאך] המות, והילולא **דרשב"י** (ע"ע ל"מ מקורו. המג"ה), כי על ידי מיתת הגוף תוכל הנשמה לדבק בו יתברך, ובחיי אדם הגוף הוא המונע, ואם כן איך אמר "מר ממות" שמשמעו שהמות הוא מר ואשה מרה ממנו?, ועל כרחך צריך לומר, שבאמת שהצדיק שממית את עצמו בעסקי עולם הזה ושומר את עצמו מכל חטא, ואין עליו לאחר מותו שום יסורי גהנם, בודאי לאיש כזה הוא תענוג ויום הילולא שרק הגוף מעכב אותו מלידבק בו יתברך, וכשמת הוא יום שמחתו. אבל לרשע שלאחר מותו מעותד לענשים קשים ומרים, יום המיתה הוא יום המר, ועיקר הגורם לאדם המרירות של כל העונות היא הנפש הבהמי(ו)ת כשהוא עולה (כנ"ל בזהר חדש). וזאת אומרו "ומוצ"א אני מר ממות", אין פירושו שהוא יותר מר מהמות, אלא רוצה לומר שמצאתי שזה שיש במות מרירות ולא מתיקות והילולא הגורם לזה היא האשה, הנפש הבהמי(ו)ת אשר היא מצודים וחרמים, כנ"ל. עכ"ל.

[נתקבל מהרב אליעזר עמנואל הלוי הורוויץ]

[ב]

איתא בספה"ק 'אמרי חיים' פר' שופטים, עה"פ (דברים טוב, חי) "והיה כשבתו", וז"ל וידוע מאמר הרה"ק ר"ר **מענדאלי מרימנוב זצ"ל** שכל מאורעות נסיעת החסידים כל אחד לרבו אשר שם שורש נשמתו יכתבו בספר, ומזה יתהווה תורה חדשה וכו' ע"ש. ושב שנית לקדשו בפר' הנ"ל עוד פעם זל"ק: ונודע דברי הרה"ק מוהר"ם מרימאנוב זי"ע, עה"פ תורה חדשה מאתי תצא, אשר יהי זמן שיקראו תורה גם למעשיות של תלמידי בעש"ט הק' זי"ע, נסיעתם וכל הקורות אותם בדרך, ויברכו ע"ז נותן התורה כאשר מברכין על קריאת פרשה שבתורה וכו' ע"ש.

יש לציין, בהקדמת ספר 'מסעות ירושלם' כתב וז"ל: וידוע בשם הגאון **ק מרן ב' "אוהב ישראל" מאפטא זי"ע** שהסביר מה פשר אמרם ז"ל (ויק"ר פי"ג ג') שלעתיד לבוא תורה חדשה תצא (ע"פ ישעי' נא, ד, ושם "תורה מאתי תצא"), והרי "זאת התורה לא תהא מוחלפת" (עיקר ט' מי"ג עיקרי האמונה לרמב"ם?), אלא בע"כ הכוונה שכעת יש לנו תורה ממעשי אבות כמו "ויסע אבר(ה)ם הלך

ונסוע הנגבה" (ברא' יב, ט), קום התהלך בארץ (שם יג, טוב), וכן מדרכי יצחק ויעקב כהנה, אבל לעתיד לבא תהיה תורה נוספת שיהיה נאמר בה כזה, "ויסע רבי ישראל בן אליעזר (הוא הבעש"ט הקדוש זי"ע) ממעזיבוז ויחן בעיר פלונית, ויסע ויבא עד לבוב אצל מרן ב' פני יהושע" ודברו (שניהם) וכו', וכן הגיד על עצמו שיהיה נאמר "ויסע אברהם יהושע העשיל מאפטא ויחן במעזיבוז" וכהנה, ומעשיות כאלו תהיה תורה שלמה להתבונן בדרך הצדיקים והיחודים שעשו בקדושתם עי"ו, אבל באמת גוף התורה והמצות לא ישתנו. עכתדה"ק. [נתקבל מהרב ברוך הכהן כ"ץ]

!! תגובות !!

[א]

לגליון תרל"ו (מי יודע אות ב'): בענין המקור שניהול הוצאות הבית יהיה דווקא ע"י הבעל - מובא בתורתו של המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, בספר 'שמועה טובה' (עמ' צד), וב'לקוטי אמרים' (ויטפסק - דף ל ב') וז"ל: לא יחש(ו)ב כמה הוציא בתוך ביתו, כדי שתשרה השכינה ברכה בתוך ביתו, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (תענית ח:), ב"מ מב.) אין הברכה וכו'. ובענין הממון יהיה הוא העיקר, ואשתו לא תדע כלל מספר הממון, ולא ינהג הבית על ידה, כי האשה מצד הדין, וגם היא תבטל אותו מכמה דברים שירצה לעשות בענין הממון לעבודת ה' יתברך, ויהיה המשא ומתן שלו בצניעות כדי שתשרה בו ברכה. ע"כ. [ראה להלן אות ב/ד מה שהובא מספר(י) "אמרי פנחס" בשם רבי רפאל, ומה שהערנו שם על כך].

[ב]

מכון "מעין החסידות" - סוואראן = [א] לגליון תרל"ו (מי יודע אות א' סק"א): "נס" - שכתב הנועם אלימלך - לאו דווקא "הצלה", כי אם 'אות' גדול ונורא על כל העמים, כמאמרם ז"ל (זבחים קטז.) שכשניתנה תורה לישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו וכל מלכי הגוים אחזתו רעדה בהיכליהן וכו', נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו מה קול ההמון אשר שמענו? שמא מבול בא לעולם!! וכו'. ע"ש.

[ב] לגליון הנ"ל (מי יודע אות א' סק"ב) מובא בשם הספרים עה"פ ויצעקו בני ישראל ע"ש. יש לצייך, כי פלא הוא שהאור החיים הק' מפרש דייקא עזה"פ קצת איפכא: וז"ל: ונראה כי מודיעו ה' למשה כי אז בעודו מדבר עמו באה צעקת בני ישראל מחדש, ולזה דקדק לומר "ועתה" וגם אמר "הנה" כמראה לומר הנה היא לפני. ואמר "באה אלי" - כי ישנן דרגות בתפלות המוגשות לפני הנעתר; יש מהן שמביאים אותן משרתי עליון ומגישים אותן לפניו יתברך, ויש מהן שהן מעולות שיש בהן כח, שאינן צריכות אמצעי להגיע לפני הבורא אלא הן מעצמן נגשות לפניו. לזה אמר "באה אלי" פירוש בלא אמצעי.

[ג] לגליון הנ"ל ('תגובות' אות ב' ס"ג): כוונת ה"קדושת לוי" היא כך: 'מאויבי' - רצה לומר מ"ם של מ'אויבי היא כמו "מן אויבי", מאויב שלי, דהיינו יצר הרע. כלומר "מתוך האויב הפנימי שבקרבי" (שותא דמר לא ידענא, וכבר תמהתי על כך בגליון הנ"ל. בעניותי אינני מוצא קשר בין תי' זו ומ"מה לבין אויב פנימי או חיצוני, גם אם הכוונה לאויב חיצוני, שייך להתבטא כן. המגי"ה).

[ד] לגליון הנ"ל (מי יודע אות ב'): עי' ב"אמרי פנחס", שער תורת האדם, עמ' תמה אות קמג. (הלשון בו מקבילה בדיוק רב למובא לעיל אות א' מתורתו של המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, שלכן צ"ע מה המקור לייחסו לרבי רפאל - כמובא שם ב"אמרי פנחס", כי בספרי המגיד ממעזריטש לא באו כלל מאמרים של רבי רפאל, שלכן מסתבר שנשתרבב לשם מתורתו של המגיד זי"ע. וצ"ע במקורות הכת"י מספה"ק "אמרי פי" שהם רבים כידוע. המערכת].

[ג]

הרב ישכ"ח = בגליון תרל"ו (מי יודע אות א' סק"א) בנוגע הקושיא על הספה"ק נועם אלימלך, שכתב שבשבועות לא נתקן על הנס, ע"ש. לכאורה הפי' פשוט, ששם לא כתוב לאמר שנתקן על הנס רק שהיו שם ניסים, ובמ"ת היה כל כולו ניסים אתא מרבבות קודש, קולות וברקים, כל העולם נודעדע במצות לא תשא, וכו' וכו'.

[ד]

הרב הפצה = בגליון תרל"ו (מי יודע אות א' סק"א) ששאל מה הנס היה בשבועות. כמדומה שהנס היה 'כפיית ההר עליהם כגיגית'.

[ה]

הרב מאיר יחזקאל וויינר - מכון בארדיטשוב = לגליון תרל"ו (מי יודע אות א' סק"א) - תשובה לשאלה הראשונה: על דברי הנועם אלימלך שחג השבועות נקבע על הנס, והוא: דכתב "רבנו בחיי" (בראשית ל, לח) וז"ל: "אין לך מעשה נס גדול כענין מתן תורה".

(ר' לש' התוס' (מגילה כד. ד"ה ואם): "והא שאנו מתרגמין הפטרות של פסח ועצרת טפי משאר י"ט? לפי שהן מדברות בנס היום כדי לפרסם הנס וכן במתן תורה כדי לפרסם הנס". מלבד מה שהתרגומים הללו נמצאים במחז"ו, הם נמצאים מנוקדים ומוערים ב המגי"ה).

[ו]

הרב אלעזר ש. בריעגער - ישיבה תורה ודעת, ברוקלין בגליון תרל"ו (הידעת אות א') בענין תפלת משה על מרים אם צריך להזכיר שם החולה. והביא מן ס' דגל מחנה אפרים דתיבות 'רפא נא' בגימ' 'מרים יוכבד'. חשבתי להוסיף ע"ז א' ל-נא רפא לה' [עם הד' תיבות] בגימ' כמנין 'בת', נמצא לפניך 'מרים בת יוכבד'.

אגב בס' ילקוט ראובני ריש פר' וירא מס' סודי רזא וז"ל: כי בהיות החולה בצער גדול אין להזכיר שמו ולכן כתיב

אצל אברהם [בראשית י"ח א'] וירא "אליו" ה' בלי הזכרת שמו. א"כ גם כאן הוא רק בדרך רמז.

עוד דנו המפרשים כאן אם היה משה בפניה בעת שהתפלל, דמבואר במג"א [סי' קי"ט סק"א] דבפניו אינו צריך להזכיר שמו אבל שלא בפניו צריך להזכיר שמו, וע"ש בפר"ח ובחת"ס מס' נדרים מ.

[ז]

הרב יהודה גנוט = לגליון תרל"ו (מי מכיר אות א' סק"א). לגבי ה'נס' שאירע בחג השבועות ששואל הרב שליט"א איזה נס אירע בו, והלא שבועות נתקן של שם קבלת התורה, היא הערה נפלאה. ונראה בס"ד שהרי בלא"ה קשיא שגם על שם מתן תורה לא נתקן החג אלא בחלוף ז' שבועות בפסח ועצרת פעמים בה פעמים בו' וכו' (ר"ה ו:). ועל פי הפשט בלבד, איתרמיי איתרמי שאז היה מתן תורה ולא נתקן על שם זה, וכבר נודע התחבטות הפוסקים והספרים בביאור אמירת 'זמן מתן תורתנו' ביום זה, ועדיין כל התירושים אינם מתרצים מה אמרו כשחל בה' בסיון, ובפשטות גם 'זמן מתן תורתנו' ואכמה"ל.

ואולי אפשר לתרץ ש'זמן מתן תורתנו' אנו אומרים על כל הז' ימים מר"ח ועד ז' סיון, תדע, שעל הכתוב (שמות יט, א) ביום הזה באו מדבר סיני פרש"י מחז"ל "לא היה צריך לכתוב אלא 'ביום ההוא'". מהו "ביום הזה"? שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאלו היום נתנו, ולכא' מאי שיאטיה לר"ח? ועל כרחק שכל אותם ז' הימים נקראים בשם 'זמן מתן תורתנו', והטעם מפני שכלל ישראל הביעו בכל ימים אלו את הרצון והתשוקה לקבל את התורה, ובעצם ביאתם התחילו את המעמד הגדול שנמשך ששה/שבעה ימים עד 'משוך היוכל'.

ומעתה הדברים מחוורים, שהלא כל הבריאה עמדה וצפתה להאי יומא, שלא יהפך לתוהו ובוהו, וכלל ישראל בקבלתם את התורה הצילו את כל העולם מכליה מיידית, [וזה שכפה עליהם שוב בז' בסיון כבר כתבו התוס' (שבת פח. ד"ה כפה) שהיה מפני שמא יחזרו בהם כשיראו האש הגדולה, ודייק היטיב לשון 'יחזרו בהם' שלעולם היה סגי בקבלה הראשונה בימים שלפני זה ודו"ק], ושפיר נקרא שחג השבועות מה שאנו חוגגים בו את 'זמן מתן תורתנו' הוא מחמת שהבעת ההסכמה והרצון לקבל התורה היתה אז, והיא שהצילה את העולם, וזה הנס שאירע בו.

[ח]

הרב דוד באנקהאלטער = בגליון תרל"ז (מי יודע אות א') מענה לשאלה בעניין הנס של שבועות וכו', עיין בספר 'אור המועדים - פסח' מהרש"ח פרוש זצ"ל (עמ' 307), וירויח לך.

[ט]

הרב ישכר דוד קלויזנר = בגליון תרל"ו (מי יודע אות א סק"ב) שואל ב"תפארת שלמה" פר' בהעלותך . . שכתב: הנה ידוע כי הצדיקים שבדור הם בתפילתם מעלים התפילות של כל ישראל אפילו מפחותי הערך הגם שלא התפללו בדו"ר, כמאמר הספרים על פסוק: ועתה הנה צעקת בני' באה אלי, מהו לשון ועתה? ופירשו ועתה תיכף בעת הזאת אחרי שהיה מעט דבר ה' אל משה הנה צעקת בני' באה אלי, בדבר ה' אליו מיד העלה תפילתם וזעקתם וכו'. מי יודע לאלה ספרים כוונתו שמפרשים פירוש נפלא זה?

עד"ז איתא בס' 'אבני אליהו' [לד, א]: "והנה אי' בווה"ק עה"פ (שמות כ, ב) "אנכי ה"א אשר הוצאתיך מאמ"צ", הה"ד (משלי א, ח) "שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך". ח"א אורייתא מחכמה נפקת; שנקרא 'אבא', וח"א מבינה נפקית; שנקראת 'אמא'. ולפ"ז י"ל שלכך הי' מתן תורה דוקא ע"י מרע"ה שהוא השיג מ"ט שע"ב, ולכן על ידו יכולים לקבל את התורה שנפקת מבינה, ולפ"ז יבואר מה שא' הש"י למרע"ה, ועתה הנה צעקת בני' באה אלי היינו שעושים תשובה, ע"ד שמפ' ותעל שועתם אל אלקים מן העבודה, היינו שיותר היו מצטערים על שלא היו יכולי לעבוד הש"י מצער העבודה, ולכן 'ועתה' היינו בזכות התשובה שנקרא 'עתה' והתעורר עולם הבינה, ולכן א"צ להמתין על זמן הת"ש, ולכן אשליח, היינו יען שאתה משיג המ"ט שע"ב וע"י יכולים להגאל לפני הזמן, אבל מרע"ה הי' עניו מכה"א ולכן אמר "מי אנכי", ולכן השיב לו הש"י "וזה לך האות כי אנכי שלחתיך" שדוקא אתה ראוי לשליחות הזאת "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", היינו ע"י שאתה תוציאם ויאיר עליהם עולם הבינה, ולכך יהי' ראוי לקבל התורה מבינה, וכדאי' בווה"ק (עדיין ל"מ. לע"ע מצאתי כן בשלה"ק, תורה שבכתב, יתרו, תורה אור, מביא כן בשם הפרדס, שער השערים. וב"חסד לאברהם" מעין ב' נהר נו, בשם "ספר כתיבת יד". המגי"ה) שלכן נכתב נו"ן פעמים יציאת מצרים בתורה לראי' שיצאו ע"י נ' שערי בינה, ולכן הי' גם מ"ת ע"י מרע"ה. ע"ש.

מעניינא דיומא!

נתקבל מהרב מרדכי גנוט בעל לוח 'דבר בעתו'

א. זך בסיון: היום - תענית צדיקים על שריפת ר' חנינא בן-תרדיון וס"ת עמו (או"ח תקפ, ב; קינת "ארזי הלבנון" לת"ב; "אלה אזכרה" למוסף יוה"כ; ע"ז אוי; חי) "בעל-נפש בר-דעת, גם אם אינו צם, יימנע מלנסוע היום לטיול או לים (ר' "ספר חסידים", תשטו). "גם לפחות ינהג תענית-דבור, ולנגד עיניו דברי ר' חנינא בן-תרדיון (אבות ג, ג): ב' שיושבים ואין ביניהם ד"ת - הר"ז מושב לצים, אבל ב' שיושבים ויש ביניהם ד"ת - שכינה שרויה ביניהם... אפי' אחד שיושב ועוסק בתורה הקב"ה קובע לו שכר... .

ב. שושביני חתונה שהיתה השבוע, יפשפשו בכיסיהם אם אין בהם מעות/מוקצה.

ג. לקראת שבת: לפי שנהגו [לאחרונה יותר ויותר] בתפוצות ישראל לקבל שבת בימי הקיץ מפלג-המנחה, נכון להדר לאכול כזית פת בלילה ממש (מ"ב רס"ז סק"ה בשם של"ה), ואף לקיים אכילת כזית "המוציא" באחרונה (שם קסז סקצ"ג בשם של"ה), כאפיקומן (הע' הרב נתן העניג הי"ו, לונדון).

ד. ש"ק, כח בסיון / ברכת חדש תמוז: הבקשות "הוא יגאל אותנו", "ולגאולה קרובה", נאמרות עתה בכיסופין, בתקוה ובאמונה שלמה מברכים את (ולמנ' סאדיגורא: החדש הרביעי הוא) חדש תמוז: "ר"ח תמוז יהיה ביום השני וביום השלישי. המולד יחול בבקר של יום שני, בשעה 07.46 (ובניכוי מאפך קהיר: 07.25) ו-16 חלקים (סימנו: ב, יב, תתמד). את נימוקינו להכרזה לפי שעון קיץ, ר' בלוחנו הקטן בהערה בשבת מברכים אייר צירוף חודש תמוז שברכנוהו היום, הוה"י, היוצא מהפס' שבמגיל' אסתר (ה, יג): "זה איננו שוה לי", שייך לנס פורים שבחלקו גם אירע השבוע, בכ"ג בסיון.

ה. מנחת שבת: קבלת תענית "יום כפור קטן". ניתן להתנות (במפורש) שאם תזדמן סעודת מצוה (כמו פדיון הבן, ברית מילה וכדו'), יוכלו להפסיק התענית בסעודת המצוה.

ו. ער"ה, כט בסיון / היום תענית יום-כפור-קטן. בנוסף לכך היום היא עת זכרון וחשוב-נפש על עון המרגלים שנשלחו לא"י היום בשנת ב'ת"ן (ור' פירש"י ס"פ יתרו ד"ה אשר לא) >לשי' ה"פנים יפות" פר' שלח נשלחו בכח בסיון [אתמול!!] לפנות-ערב, מיד לאחר שקיעת החמה, ו"אותה שעה - עד צאה"כ - כשרים היו".

ז. גם מי שאינו לומד פרק/יים ביום בסדר לימוד הנ"ך השנתי שב"עתים לתורה" (שב"לוח "דבר בעתו"), ייטיב להתחיל היום ללמוד דבר בעתו, פרק ליום מספר איוב (על פטירתו בתקופה זו, ר' בלוח "דבר בעתו", "דברי הימים", לכ' בתמוז!), כך שיוכל לסיים את דברי הנחמה שבסופו במוצאי הצום החמישי (בנ"י הרב יהודה הי"ו) [ויוכל לאכול בשר אם ירצה].

ח. מנחת ער"ה: בק"ק אומ' סדר יום כיפור קטן "את תפלת רחמנא אידכר לן זכותיה דיוסף צדיקא" ראוי לומר בהתעוררות מיוחדת, לפי שבחדש תמוז חל יומא דהילוליה אין אומרים תחנון, בגין ר"ח הממשמש ובא.

ט. ר"ח תמוז: דורשי רשומות היו אומרים: תמוז, ר"ת: זמני תשובה ממשמשים ובאים, הימים מתקצרים והלילות מתארכים, וכך חשים הכל שהזמן קרב ובא יותר לימים הנוראים (מהיום עוד מאה ימים - יוהכ"פ), ולכן גם זריזים מקדימים ועושים תשובה (בימים אלה הוות דא מרגלא בפומיה דהרה"ק ב' "אהבת ישראל" זצ"ל).

י. מוסף: מנ' רבוה"ק מסטרעטין זצ"ל שלא לומר "ויהי החדש הזה סוף וקץ..." אלא בשלשת החדשים טבת תמוז ואב, שנרמזו בזוה"ק (שמות יב). עה"פ "ותצפנהו שלשה ירחים". אך לא כשחל בש"ק (הילולא דרבי, נב) צירוף שם הוי"ה לחדש תמוז: הוה"י (השם יוצא מסופי התיבות (אסתר): "זה איננו שוה לי" אינני יודע למה כ' הבנ"י שסדרו הפוך, הן בהחלט אפש"ל שהוא כסדרו מלבד הי'. זכר לדבר: תמוז"ז ר"ת ז'מני תשובה מ'משמשינ ו'באים, שרק הז' אינה כסדרה (בנש"ק ההח"ר יחיאל ברנדווין הי"ו)) פסוק המבטא שנאת חנם, נגע חרבן ביהמ"ק השני (יומא ט:): "ביום זה בשבוע, חל בשבוע שעבר יום כ"ג בסיון ובו יחול יוהכ"פ (ר' דברינו אשתבוע).

יא. לבני חו"ל (קוראי פר' שלח): דבר בעתו לעורר בימים האלה בתלמודי-התורה ובבתי הספר על חומרת עוון לשון-הרע, ועל תשלום שכר מדה כנגד מדה. ר' "דברי הימים". אשרי הקורא/ת לפני תלמידיו/תלמידותיה את דברי הרמב"ם בסוף הלכ' טומאת צרעת (ספר "טהרה"). יב. דבר בעתו (במיוחד לבני חו"ל) לעיין ב"מאור ושמש" (שהלילה - הילולתו) בפר' קרח (!!!) מש"כ בגנות המדברים סרה בגאווה ובזו.

יג. כדאי לנצל את השעות האחרונות של חדש סיון, לבקשת רחמים ותחנונים כדברי ר' אבא בזוה"ק (ח"ג אחרי, חן). "זמנין אית קמי קוב"ה לאשתכחא רעוון וברכאן ולמתבע בעותי... זמנין אית בשתא דרעווא אשתכח (חדשי אדר-סיון. הגה' מהרח"ו), ור' שם עוד בכל הקטע על יתר מועדי השנה ועתות היום.

יד. בימים אלה, הירח ושלשה כוכבי-לכת, 'מככבים' באופן: